

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е
Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXVI
Књига 54

Нови Сад, октобар 1994
Број 11

САДРЖАЈ

ТЕМА ГЛАСНИКА:

МЕЂУНАРОДНИ СПОРАЗУМ И ПРАВО МЕЂУНАРОДНОГ ПРЕДСТАВЉАЊА

ЧЛАНЦИ

Ђорђе Ђурковић

Међународни споразум који закључује
република-чланица Савезне Републике
Југославије

Станислав Новаковић

Међународни проблеми код права
представљања

РАСПРАВЕ

Др Велибор Лукић

Пребијање правоснажно досуђеног
потраживања дужника са тражином
повериоца

Др Томислав Ж. Николић

О изменама и допунама Закона о условима и
поступку претварања друштвене својине
у друге облике својине

ГЛЕДИШТА

Милан Вујин

Међународни суд за ратне злочине у бившој
Југославији (оснивање, рад и утисци)

ХРОНИКА

ПРАКСА

Грађанско право

IN MEMORIAM

Др Милан Јовановић

САОПШТЕЊА

Са седнице Управног одбора АКВ

Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
О Д Л И К О В А Н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом

CONTENTS

TOPIC OF GLASNIK: INTERNATIONAL CONVENTIONS AND RIGHTS OF REPRESENTATION IN INTERNATIONAL LAW

ARTICLES

Djordje Djurkovic	International Convention concluded by the republics-constituent states of Federal Republic of Yugoslavia
Stanislav Novakovic	Legal Issues concerning the Right of Representation in International Law

DISCUSSIONS

Velibor Lukic, Ph. D.	Compensation of the debtors claim confirmed by a final judgment with the claim of his creditor
Tomislav Z. Nikolic, Ph. D.	On amendments to the Law on Conditions and Procedures for Transformation of Socially-Owned Property to other forms of Ownership

REMARKS

Milan Vujin	International Tribunal for War Crimes in former Yugoslavia (foundation and work, impressions)

CHRONICLE

CASE LAW

Civil Law

IN MEMORIAM

Dr Milan Jovanović

NOTICES

From the meeting of the Management Board
of the Vojvodina BAR Association

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Коста Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Станковић (1936), др Славко М. Ђирић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Богић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994)

Уређивачки одбор

СЛОБОДАН БЕЉАНСКИ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Јанко Кубињец, адвокат у Бачком Петровцу, Небојша Марушић, адвокат у Новом Саду, Срђан Миковић, адвокат у Панчеву, Радивоје Јовић, адвокат у Новом Саду, Предраг Веселиновић, адвокат у Новом Саду

Технички уредник

Мирјана Јовановић

Адреса Уредништва

21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. Телефон: 021/29-459

Рукописи се не враћају

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXVI
Књига 54

Нови Сад, новембар 1994
Број 11

ЧЛАНЦИ

Борђе Бурковић
саветник Савезног уставног суда

МЕЂУНАРОДНИ СПОРАЗУМ КОЈИ ЗАКЉУЧУЈЕ РЕПУБЛИКА-ЧЛАНИЦА САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ*

1. Република-чланица Савезне Републике Југославије може, по Уставу СРЈ, закључивати међународне споразуме. Одредбом члана 7. став 2. Устава СРЈ утврђено је, наиме: „Република чланица, у оквиру своје надлежности може закључивати међународне споразуме, али не на штету Савезне Републике Југославије или друге републике чланице”.

Устав Савезне Републике Југославије познаје, кад је реч о односи-ма с елементом иностраности, две врсте аката: *међународни уговор* и *међународни споразум*. Занимљиво је: у Уставу СРЈ среће се прво појам „међународни споразум”,¹ а потом – „међународни уговор”. О међународном уговору, Устав говори тек у одредбама члана 16, по којима: „Савезна Република Југославија у доброј мери испуњава обавезе које произлазе из међународних уговора у којима је она страна уговорница. Међународни уговори који су потврђени и објављени у складу са уставом и општеприхваћена правила међународног права саставни су део унутрашњег правног поретка”.

С појмом међународни уговор сретћемо се, још, у одредбама члана 78. тачка 4. и члана 124. став 1. тачка 2. Устава СРЈ, по којима Савезна

* Рад примљен: 17. VIII 1994.

¹ Устав СРЈ, члан 7. став 2.

скупштина „потврђује међународне уговоре из надлежности Савезне Републике Југославије”, а Савезни уставни суд одлучује о сагласности закона, других прописа и општих аката с Уставом СРЈ и са потврђеним и објављеним међународним уговорима”.

2. Суочени смо, дакле, с чињеницом да се у уставном поретку срећемо са споменутом два појма. Постојање та два појма, кад су у питању односи с иностраним елементом, изазива низ питања, која нису само доктринарног, већ и практичног значаја, нарочито са становишта остваривања функција Савезног уставног суда у заштити уставности и законитости.

Само постојање наведена два појма води, пре свега, питању: да ли је реч о синонимима, којима се изражава један исти појам, или је реч о појмовима различитог значаја. Иако потпунија анализа тих појмова компетентно припада доктрини међународног јавног права, чини се да је и на овоме месту потребно учинити одређен покушај разматрања садржаја и значења споменутих појмова. Тај покушај има вредности само утолико уколико може бити помоћ у изналажењу одговора на питање какво је место и једног и другог акта у уставном поретку земље и у оцењивању сагласности закона, других прописа и општих аката с потврђеним и објављеним међународним уговором.

3. Местом међународног уговора у правном поретку СРЈ бавио се и Савезни уставни суд, мада непотпуно, будући да није изразио одређено становиште о месту међународног уговора у правном поретку СРЈ.²

У реферату о месту међународног уговора у правном поретку СРЈ, који је разматран на састанку представника Савезног уставног суда и представника уставних судова република, писац ових редова изразио је становиште по којем међународни уговор стоји, у хијерархији прописа, изнад сваког закона, па и савезног, али и да међународни уговор, независно од тога, подлежи, и сам, оцењивању уставности, тј. да међународни уговор који закључи СРЈ мора бити у складу с Уставом СРЈ.

Ако се може примити становиште по којем је правна снага међународног уговора који потврди Савезна скупштина изнад правне снаге закона, по којем се међународни уговор у хијерархији правног поретка СРЈ налази између Устава и закона, питање је какво је место у правном поретку земље међународног споразума који закључи република-чланица СРЈ? Да ли је и међународни споразум који закључује република у саставу СРЈ – међународни уговор, и да ли је правна снага тога акта равна правној снази међународног уговора који закључује СРЈ, тј. уговора који потврђује Савезна скупштина?

Будући да Устав СРЈ познаје, као што је речено, два појма – *међународни уговор* и *међународни споразум* – поставља се и питање значења тих појмова.

---

² На састанку представника уставних судова на којем је расправљано о томе, одржаном почетком 1993, изражена је сагласност са становиштима садржаним у реферату, али није донесен и одређен формални закључак о томе.

4. Члан 7. Устава СРЈ спада у основне одредбе тога устава, оне његове одредбе које говоре о републици у саставу Савезне Републике Југославије. То су, управо, одредбе члана 6, које дефинишу републику и њен положај у савезној држави, те одредба члана 7. став 1, по којој република-чланица може, „у оквиру своје надлежности”, одржавати међународне односе, оснивати сопствена представништва у другим државама и учлањавати се у међународне организације. С обзиром на то што је одредба Устава СРЈ о праву републике-чланице да закључује међународне споразуме део одредаба тога устава о уставном положају републике-чланице у СРЈ, чини се да се с правом може рећи да појмови „међународни споразум”, „међународни уговор”, нису синоними, и да, независно од тога што у општем језику они то могу бити, представљају појмове чије је значење различито. Пошто је део одредаба Устава СРЈ о положају република у саставу СРЈ, одредба члана 7. став 2. Устава СРЈ казује, пре свега, да република у саставу СРЈ има одређен, ограничен „међународни капацитет”, који се изражава и у „уговорном капацитету”, тј. у праву републике да закључује, доноси одређене акте с међународним елементом, које Устав СРЈ зове „међународни споразум”. Тај израз треба да означи право републике-чланице да, ступајући у међународне односе, у границама њених права и дужности, те односе уређује и одређеним актима, тј. споразумима, односно – међународним споразумима. Ти су споразуми ограничени на права и дужности („своје надлежности”) републике-чланице СРЈ у области међународних односа и не значе исто што и међународни уговори, које закључује Савезна Република Југославија, тј. надлежни орган СРЈ. Зато, употреба споменutih појмова није ни случајност ни редакцијска омашка уставотворца, већ изражавање две различите ствари, чији су садржај и значење различити. То значи да Устав СРЈ рачуна како с постојањем међународног уговора тако и с постојањем међународног споразума, с постојањем две врсте аката у области међународних односа, који нису једнаки по својем значењу и значају. Другим речима, Устав СРЈ утврђује да постоји и међународни уговор, као акт којим савезна држава прима одређене обавезе из међународних односа или стиче одређена права по томе основу, али и – међународни споразум, који закључује република, и који обавезује републику која га закључи. Суочени смо, дакле, с постојањем два акта с иностраним елементом чије постојање, по себи, указује на то да су у питању два различита акта, чије је значење различито и чије место у укупном правном поретку земље не може бити исто.

И, док Устав СРЈ употребљава споменута два појма, дотле се уставни република служе само једним од њих: појмом „међународни уговор”. Тако, Устав Републике Црне Горе, и поред тога што је усвојен и проглашен после Устава СРЈ, познаје само појам „међународни уговор”, пошто у одредбама чл. 81. тачка 5. и чл. 94. тачка 4, говори о томе да Скупштина потврђује „међународне уговоре из надлежности Републике”, односно о томе да Влада закључује „међународне уговоре из надлежности Републике”. Устав Републике Србије утврђује, одредбом

члана 73. тачка 7, да Народна скупштина Републике Србије „ратификује међународне уговоре”. Устав Републике Србије не говори о праву Владе Републике Србије да закључује међународне уговоре. Занимљиво је уочити да устави обе републике говоре о међународном уговору, а не о – међународном споразуму, иако Устав СРЈ говори и о једноме и о другоме. И, док је у случају Устава Републике Србије то и разумљиво, с обзиром на то што је донесен пре Устава СРЈ, у околностима у којима се, политички гледано, рачунало с могућношћу да не постоји савезна држава на територији некадашње СФРЈ, и с постојањем Устава Републике Србије као самосталне и независне државе, пада у очи да је Устав Републике Црне Горе, иако проглашен после проглашења Устава СРЈ, задржао појам међународни уговор.

Без обзира на то што устави републике у саставу СРЈ говоре о међународном уговору, уместо о међународном споразуму и без обзира на могућна различита схватања о споменутом два појма, чини се да се разликовање тих појмова мора задржати. То разликовање тичало би се бар следећег, чини се неспорног: појам међународни уговор означава уговоре које закључује СРЈ, а појам међународни споразум – оне споразуме, уговоре, договоре и сл., које закључује једна од република у саставу СРЈ. Тако ће, таквим разликовањем тих појмова, за доктринарну расправу остати питања која овде не могу бити предмет разматрања. За сврхе ових разматрања, биће довољан један од споменутих појмова везаних за савезну, а други – за државу у саставу савезне државе.

Ако се, дакле, појмом међународни уговор служимо тако да означимо акте, зависно од тога да ли је реч о акту који је закључио савезни орган и ратификовала Савезна скупштина, или о акту који је закључио републички орган, а ратификовала га републичка скупштина, можемо покушати да одговоримо на питање какав је значај једног и другог акта, да ли су они, пре свега, на равној ноzi.

О месту међународног уговора у правном поретку земље већ је, претходно, било речи: „потврђен и објављен” међународни уговор јесте акт чија је правна снага изнад правне снаге закона (савезног, републичког), али испод правне снаге Устава СРЈ и који, управо због тога, подлежи оцењивању уставности, тј. сагласности с Уставом СРЈ. Томе се, у сврхе овога рада, овде може додати: испред закона земље стоје, у хијерархији општих правних аката, само међународни уговори, али не и – међународни споразуми из одредбе члана 7. став 2. Устава СРЈ.

5. Иако је речено да разматрања о природи међународних споразума остају изван овога рада, чини се неопходним, за ову прилику, рећи још и следеће: по Закону о закључивању и изражавању међународних уговора,³ међународне уговоре закључују надлежни органи федерације; међународним уговором сматра се – уговор који закључи СФРЈ, у

³ Тај закон још није усклађен с Уставом СРЈ. Но, занимљиво је истаћи да тај закон не познаје уговоре које закључују републике у саставу СФРЈ, које су, и по Уставу СФРЈ, могле сарађивати са страним државама и међународним организацијама.

писменом облику. Протоколи, записници и други писани акти које, ради извршавања међународног уговора закључују органи овлашћени тим уговором, а којима се не преузимају нове обавезе, не сматрају се, у смислу тога закона, међународним уговором. Важећи закон не познаје, дакле, међународни споразум који закључује република у саставу СРЈ. И то је један од разлога на којима се заснива схватање да међународни споразум није међународни уговор, и да споменута два акта нити значе исто нити имају исти значај.

6. Одредбама члана 16. Устава СРЈ утврђено је: „Савезна Република Југославија у доброј мери испуњава обавезе које произлазе из међународних уговора у којима је она страна уговорница. Међународни уговори који су потврђени и објављени у складу са уставом и општеприхваћена правила међународног права саставни су део унутрашњег правног поретка”.

Иако на први поглед јасне, те одредбе Устава СРЈ захтевају тумачење, због тога што се поставља питање да ли СРЈ испуњава обавезе које произилазе из међународних уговора у смислу реченог, или из међународних споразума, с обзиром на одредбу става 2. члана 16. Устава СРЈ, о међународним уговорима потврђеним и објављеним у складу „с уставом”. Овде је неопходно задржати се на покушају тумачења и једне и друге одредбе Устава: и одредбе става 1. и одредбе става 2. члана 16. Устава СРЈ. Одредба члана 16. став 1. Устава СРЈ каже да СРЈ поштује обавезе које произлазе из међународних уговора у којима је „она страна уговорница”. Питање је шта значи реченица: „...у којима је она страна уговорница”. Да ли то значи да СРЈ испуњава обавезе које произлазе из оних уговора у којима је она једна од уговорних страна, не, дакле, из уговора у чијем закључењу она није учествовала, тј. из уговора које су закључиле државе у њеном саставу. Иако је у питању нешто што има најмање два значења, чини се да се, у сврхе ових разматрања, можемо определити за оно значење које се састоји у томе да нагласи да Савезну Републику Југославију обавезују само они међународни уговори које је она закључила, закључила посредством својих органа, не, дакле, и уговори (међународни споразуми) које је закључила република у њеном саставу, посредством њених органа. Ако је то једно од могућних значења – а чини се да јесте – онда би закључак могао бити, пре свега, да СРЈ испуњава обавезе из уговора које је она закључила, а затим, да су само ти уговори – уз услов да су потврђени и објављени – саставни део унутрашњег правног поретка, тј. правног поретка Савезне Републике Југославије.

Одредбом члана 16. став 2. Устава СРЈ каже се да су саставни део унутрашњег правног поретка они међународни уговори који су „потврђени и објављени у складу са уставом”. Видљиво је да је на томе месту употребљено мало слово „у”, што, само по себи, иште тумачење, с обзиром на познате, у правној техници, разлике у употреби малих и великих слова, у овом случају код појма „устав”. Устав се ту послужио, дакле, речју „устав” с малим почетним словом „у”. Уобичајено је и оправдано да се реч „устав”, исписана малим почетним словом, разуме

као устав републике, или као „устав” уопште, или и као Устав СРЈ и као устав републике. С обзиром на то што је у тој уставној одредби употребљено мало слово „у”, поставља се питање да ли се та одредба Устава има разумети тако да је саставни део унутрашњег правног поретка сваки уговор с елементом иностраности који је „у складу са уставом”: и онај што смо га назвали међународни уговор у ужем смислу, и онај за чије смо означавање задржали израз „међународни споразум”; а затим: да ли то значи да међународни уговор може бити потврђен и објављен само у складу с Уставом СРЈ, или и у складу с уставом републике-чланице. Ако Устав СРЈ већ разликује појмове *међународни уговор* и *међународни споразум*, онда би одредба члана 16. став 2. Устава СРЈ могла значити – без обзира на то како је написана – да су саставни део унутрашњег правног поретка они међународни акти, тј. међународни уговори које закључује СРЈ, односно њени органи, и који су потврђени у складу с Уставом СРЈ. Не, дакле, и – међународни споразуми, који се ратификују по уставима република, независно од тога што су и они „категорија Устава СРЈ”.

7. Сагласно претходно реченом, логично је поставити и питање: да ли Савезни уставни суд оцењује сагласност закона, других прописа и општих аката, са потврђеним и објављеним међународним уговором, уговором који је закључила савезна држава, или и са сваким актом с међународним елементом, тј. и са међународним споразумом, који може закључити једна од република у саставу СРЈ.

Савезни уставни суд штити „савезну уставност”, односно „савезну законитост”. Ако Савезни уставни суд одлучује не само о сагласности закона, других прописа и општих аката с Уставом СРЈ, него и с потврђеним и објављеним међународним уговорима, то би морало значити да Савезни уставни суд одлучује⁴ о сагласности закона, других прописа и општих аката с оним међународним уговором који је закључила СРЈ; не, дакле, и са међународним споразумом који закључује једна од република у саставу СРЈ. Зато се и цитирана одредба члана 16. став 2. Устава СРЈ, о унутрашњем правном поретку, има разумети тако да се међународни уговори: и они што их закључује СРЈ и они што их закључује једна од република у њеном саставу, сматрају делом унутрашњег правног поретка, али да Савезни уставни суд не одлучује о томе да ли је закон, други пропис и општи акт у складу са сваким од тих уговора, већ само са међународним уговором који је закључила СРЈ, односно њени органи. Уосталом, при постојању Савезног уставног суда, и уставних судова република-чланица СРЈ, јасно је да „унутрашњи правни поредак” – који се не састоји само од поретка установљеног Савезним уставом и савезним законом – не штити само Савезни уставни суд, већ и уставни судови република у саставу СРЈ. Сваки од уставних судова у СРЈ има „своју надлежност”, утврђену односним уставом. Следствено, сваки од уставних судова у СРЈ може,

⁴ Члан 124. став 1. тачка 2. Устава СРЈ.

по „својем уставу”, одлучивати само о ономе што му је устав ставио у надлежност. Савезни уставни суд може, дакле, оцењивати сагласност закона, других прописа и општих аката само с оним међународним уговором који је закључила СРЈ, тј. надлежни орган СРЈ. Зато се чини да се одредба члана 124. став 1. тачка 2. Устава СРЈ, по којој Савезни уставни суд одлучује о сагласности закона, другог прописа и општег акта и са „потврђеним и објављеним међународним уговором” има разумети тако да Савезни уставни суд одлучује о сагласности тих аката с међународним уговором који је закључила СРЈ. Другим речима, под међународним уговором из те одредбе Устава СРЈ не подразумевају се међународни споразуми које закључују републике-чланице СРЈ. Међународни споразум републике-чланице остаје, тако, део „унутрашњег правног поретка”, али – део укупног правног поретка, који се не састоји само од „савезног”, већ и од „републичког” правног поретка. Сагласност републичког закона, другог прописа и општег акта у републици с међународним споразумом може, дакле, оцењивати само републички уставни суд. У томе питању суочени смо, истина, и с чињеницом да уставни република, кад утврђују о чему одлучују републички уставни судови, не говоре о томе да ти судови одлучују и о сагласности закона, другог прописа и општег акта у републици с међународним споразумом. То што републички уставни не говоре о томе, не значи да је Савезни уставни суд надлежан да одлучује о сагласности једног општег акта с међународним споразумом који закључи република у саставу СРЈ. Иако републички уставни не говоре о томе, мора бити јасно да је реч о ствари која спада у надлежност уставног суда републике. У томе смислу ваља разумети и одредбе члана 16. Устава СРЈ о испуњавању обавеза савезне државе које произлазе из међународних уговора и о међународним уговорима као делу унутрашњег правног поретка: Устав изриче та начела о поштовању и месту међународних уговора у правном поретку земље тако да то значи не само обавезу органа СРЈ да поштују међународне уговоре, већ и обавезу земље, узете у целини, као једне друштвене и државне заједнице. И међународни уговор и међународни споразум обавезују СРЈ у томе смислу што савезни органи извршавају међународне уговоре које закључи СРЈ, а републички органи – међународне споразуме које закључе републике. Гледано са становишта заштите уставности и законитости, то не може значити надлежност Савезног уставног суда да одлучује о сагласности општих аката и с међународним споразумом који закључују републике у саставу СРЈ. Непостојање одредби у републичким уставима о оцењивању сагласности општих аката с међународним споразумима не ствара претпоставку о надлежности Савезног уставног суда у томе случају. Чак и да би та претпоставка постојала, она не би била у складу с Уставом СРЈ, односно с концепцијом тога устава о одређивању надлежности Савезног уставног суда само Уставом СРЈ. Претпоставити надлежност Савезног уставног суда у томе случају, значило би претпоставити да надлежност Савезног уставног суда може бити утврђена

и републичким уставом. А то, очито, не би могло бити примљено као једно ваљано становиште, будући да би било противно Уставу СРЈ.

8. Иако се Одељком VI – Уставност и законитост⁵ Устава СРЈ не каже да закони, други прописи и општи акти морају бити сагласни с потврђеним и објављеним међународним уговором, јасно је да то про-излази из одредбе члана 124. став 1. тачка 2. Устава СРЈ. Јер, ако је том одредбом Устава СРЈ речено да Савезни уставни суд одлучује о сагласности закона, других прописа и општих аката с потврђеним и објављеним међународним уговором, то не може значити ништа друго него да Устав управо изричито, и на посебан начин, исказује једно начело: да закон, други пропис и општи акт мора бити у складу с потврђеним и објављеним међународним уговором. Из тога настаје, одмах, питање: који је то међународни уговор с којим општи акти савезних органа и општи акти у републици морају бити сагласни. Сагласно претходним разматрањима, чини се једино основаним закључак да то могу бити само они међународни уговори које је закључила СРЈ, кад су у питању савезни закони, други прописи и општи акти савезних органа. Ти акти морају бити у складу с Уставом СРЈ и са савезним законом. Ако би било допуштено да се одлучује о сагласности савезног закона, другог прописа и општег акта савезног органа с међународним споразумом, то би значило својеврсну промену одредаба члана 115. Устава СРЈ, по којима савезни закон, пропис и општи акт савезног органа мора бити у складу с Уставом СРЈ, односно са савезним законом. То би значило, уствари, изрицање, уместо тога начела Устава СРЈ, једног другог начела: да савезни закон, други пропис и општи акт савезног органа мора бити сагласан и с међународним споразумом републике – ако би међународни споразум био исто што и међународни уговор. Извесно је да би то била потпуна супротност Уставу СРЈ, па и више од тога: неуставна промена одређених одредаба Устава СРЈ.

9. Међународни споразум „не може бити на штету Савезне Републике Југославије или друге републике чланице”.

Ако је претходно било речи о томе да Савезни уставни суд не оцењује сагласност закона, других прописа и општих аката с тим актом републике, то не може значити да међународни споразуми измичу уставносудској контроли коју врши Савезни уставни суд. Ако не оцењује сагласност општих аката с међународним споразумом, Савезни уставни суд оцењује сагласност међународног споразума с Уставом СРЈ и с потврђеним и објављеним међународним уговором, будући да тако штити, уствари, „савезну уставност”, односно „савезну законитост” и доводи у склад онај део „унутрашњег правног поретка” као целине, који представља „савезни правни поредак”. Стога би морало бити ван сумње право Савезног уставног суда да одлучује о устав-

⁵ Чл. 115–123.

ности међународног споразума који закључује република у њеном саставу.

10. Надлежност Савезног уставног суда да одлучује о сагласности међународног споразума с Уставом СРЈ не искључује надлежност уставног суда републике да одлучује о сагласности међународног споразума с уставом републике. Сваки међународни споразум који има својства општег акта подлежи оцењивању његове сагласности с Уставом СРЈ или с уставом републике, већ по томе што је у питању – општи акт. Међународни споразум – уколико јесте општи акт – мора, дакле, бити у складу и с Уставом СРЈ и с уставом републике. Судити о томе да ли је међународни споразум у складу с уставом републике – може само уставни суд републике. Уставном суду републике не може се ускратити право да оцењује да ли је међународни споразум у складу с уставом републике само због тога што тај споразум мора бити у складу с Уставом СРЈ. У томе случају постојаће и паралелна надлежност за оцењивање уставности међународног споразума, што значи: уставни суд републике одлучиваће о томе да ли је међународни споразум у складу с уставом републике, а Савезни уставни суд – о томе да ли је међународни споразум у складу с Уставом СРЈ. Одлучивање о уставности међународног споразума не може, према томе, бити ствар у искључивој надлежности Савезног уставног суда.

11. Међународни споразум који закључује република не може – као што је речено – бити „на штету СРЈ или друге републике чланице”. Ако није спорно да Савезни уставни суд одлучује о уставности међународног споразума, питање је, уствари, шта, у таквом случају, оцењује Савезни уставни суд. Из наведене одредбе Устава СРЈ о томе да међународни уговор не сме бити на штету СРЈ или друге републике, произлази да се поставља питање значења израза: „...на штету...” Чини се да се у овом случају морају оставити по страни уобичајена схватања појма штета, и да се израз „на штету” мора тумачити друкчије. Тај израз не може се, са становишта оцењивања уставности међународног споразума, тј. са становишта надлежности Савезног уставног суда, значити ништа друго до: да међународни споразум не сме бити противан Уставу СРЈ (и савезном закону, односно међународном уговору који је закључила СРЈ). Остаје, додуше, питање: шта значи да међународни споразум не сме бити на штету друге републике-чланице. Правно, то би имало да значи да једна од република у саставу СРЈ не сме, међународним споразумом који она закључи, обавезивати другу републику, уколико на то нема њеног пристанка. Без пристанка друге републике, тај би споразум био противан уставу друге републике (и њеним законима). То би било противно не само уставу републике која није дала пристанак на закључење одређеног међународног споразума, већ и самом Уставу СРЈ (члан 7. став 2). Међународни споразум који закључи једна република не би, дакле, смео обавезивати ни СРЈ ни другу републику у њеном саставу. Оцењивање уставности таквог једног споразума претпоставља и надлежност уставног суда републике која је закључила односни међународни споразум, али и надлежност Саве-

зност уставног суда, који би имао да оцењује да ли је међународни споразум закључен у оквиру надлежности републике која га је закључила, и да ли тај споразум штети другој републици у саставу СРЈ.

Ипак, кад је реч о томе да међународни споразум не сме бити на штету СРЈ или друге републике-чланице, питање се не своди само на претходно речено. Поставља се и питање: кад ће се сматрати да је одређен споразум закључен на штету СРЈ или на штету републике у њеном саставу? Питање је, наиме, шта се има сматрати штетним састојком једног међународног споразума који закључи република-чланица, споразумом који значи наносење штете СРЈ или другој републици? Може се сматрати да је ту реч о штети у смислу имовинског права, али и о штети неке друге врсте, која се не мора одражавати на имовину СРЈ или друге републике. Ако је реч о имовинској штети, ваља се подсетити на одредбу члана 108. став 2. Устава СРЈ, по којој Савезни суд одлучује о имовинским споровима између република-чланица и СРЈ, и република-чланица. Савезни уставни суд не би, дакле, судио о томе да ли међународни споразум наноси штету СРЈ или републици-чланици, кад је у питању имовинска штета. Надлежност Савезног уставног суда ограничена је на то да утврди да ли је међународни споразум закључен у границама права и дужности републике, тј. да ли је тај акт у складу с Уставом СРЈ.

12. Питање којем је посвећен овај рад било је разматрано, априла о. г., и на састанку представника Савезног уставног суда и уставних судова република. Мада представници уставних судова република нису били, у свему, сагласни са становиштима Савезног уставног суда о међународном споразуму који закључује република-чланица, Савезни уставни суд утврдио је, на својој седници, одређена становишта. То су: (1) Савезни уставни суд одлучује, на основу одредбе члана 124. став 1. тачка 2. Устава СРЈ, о сагласности међународног споразума са Уставом СРЈ и савезним законом; (2) Савезни уставни суд одлучује о сагласности закона, других прописа и општих аката са потврђеним и објављеним међународним уговорима које закључи СРЈ; (3) савезни закон, други пропис и општи акт савезног органа мора бити у складу са међународним уговором, али не и са међународним споразумом који закључи република-чланица.

О разликама у становиштима Савезног уставног суда и уставних судова република-чланица овде неће бити речи, будући да то излази из граница овога рада. Чини се да је овде довољно само нагласити да те разлике постоје, и да оне не спречавају Савезни уставни суд да поступа по својим наведеним становиштима.

Станислав Новаковић
адвокатски приправник у Новом Саду

МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ ПРОБЛЕМИ КОД ПРАВА ПРЕДСТАВЉАЊА*

Право представљања држава, од када је регулисано Бечким конвенцијама почетком 60-тих година овог века, имало је релативно миран ток свог постојања. Прве промене настају током 70-тих година, појавом разних ослободилачких покрета у свету и њиховим све већим значајем за решавањем горућих проблема. Самим тим и „право представљања“ еволуира и доноси се специфична, прелазна правила. Почетак 90-тих година доноси међународноправне проблеме који се јављају код права представљања, а посебно на примеру југословенске кризе где се појављују нови модалитети и облици.

Први међународноправни проблеми који се појављују код права представљања везују се за *настанак сложених држава*. Ови проблеми се манифестују како у погледу унутрашњг представљања, тако и у представљању према другим државама. Свакако, да дотадашња решења у теорији и пракси нису могла да задовоље право представљања сложених држава код којих је сувереност подељена између савеза и његових чланова. Овај проблем је остао без коначног решења и до данашњих дана, јер превасходно нису дати одговори на тзв. претходна питања. Пре свега мислим на разликовање федерације од конфедерације и, обрнуто, на расподелу надлежности (уколико се има у виду федерација) између савезне државе и федералних јединица.

Са становишта међународног права у разрешавању и дефинисању *ius legationis*-а код сложених држава треба поћи од суверености. Државе

---

* Рад примљен: 15. IX 1994.

које се удружују у сложене државе губе део своје суверености у корист савезне државе, пре свега у области спољних послова. Ипак, треба приметити да је у већини федералних држава које су постојале, или још увек постоје *ius legationis* поверен савезној држави. Што се тиче положаја федералних јединица поводом права представљања решења су различита. Интересантно је истаћи два екстремна случаја на примеру САД и бившег СССР-а. Федералне јединице у САД не могу имати активно ни пасивно право посланства, а такође оне не могу закључивати међународне уговоре. Устав бившег СССР-а је предвиђао да федералне јединице могу у начелу примати и слати дипломатске мисије и закључивати међународне уговоре. Да ли су ову могућност и у којој мери републике бившег СССР-а користиле аутору овог текста није познато. Украјина и Белорусија су у време постојања СССР-а биле чланице ОУН, али се чини да са тачке међународног права нису имале право представљања.¹

У осталим федерацијама постоји тзв. средње решење према коме право представљања, односно активно и пасивно право посланства је у надлежности федерације, док федералне јединице могу закључивати уговоре о питањима из своје законодавне надлежности, што претпоставља слање и примање специјалних дипломатских мисија и осталих делегација (СР Немачка).

Сматрам да би савремено међународно право требало да конструисе правно начело по коме би у сложеним државама целокупни односи са другим државама и међународним организацијама били у надлежности савезне државе. Овакво решење било би најцелисходније, а такође и економски оправдано. То би се постигло јасним разграничењем надлежности између савезне државе и њених чланица како не би постојала могућност вођења двојне дипломатије. Уколико држава-чланица савезне државе има право представљања, тада се поставља питање постојања савезне државе, односно у којој је мери држава чланица уопште пренела део своје суверености на савезну државу. Јер, минимум надлежности савезне државе били би спољни послови, монетарно економски систем и оружана сила. Овај закључак односио би се у овом моменту на савремене федерације, јер остаје отворено питање како ће у будућности регулисати право представљања Европске уније која је још у настанку, будући да се ради на већем и тешњем повезивању земаља – њених чланица од само економске уније.

Појава међународних организација и њихов све већи значај у међународним односима довели су до тога да државе као чланице међународне заједнице престају да буду једини субјекти којима припада право представљања. Не улазећи у дубља теоретска разматрања и схватања треба истаћи да се не би могло говорити ни о активном праву посланства међународних организација. У пракси, ОУН ради извршења својих задатака шаље своје мисије посматрача односно појединце,

¹ *Right of legation, Diplomatic relations, functions and privileges*, стр. 12, Лондон, 1979.

представнике техничке помоћи, оснива информационе центре и сл., али они немају карактер сталног представљања организације.² Из овог следи закључак да се код међународних организација, а пре свега код ОУН, може говорити о постојању тзв. функционалног представљања држава.

Настанком разних *ослободилачких покрета* у свету поставило се питање њиховог представљања, јер је евидентно да су се ови покрети појавили као значајан фактор приликом регулисања и решавања бројних питања. Резолуцијама Генералне скупштине ОУН створена је могућност да и ослободилачки покрети упућују своје посматраче на конференције које се држе под окриљем ОУН. Такође смо сведоци да су представници ослободилачких покрета, а нарочито председник ПЛО чинили и званичне посете државницима широм света где су примани као да су у питању биле државне посебе.

Распадом СФР Југославије и настанком југословенске кризе на територији бивше СФРЈ створени су *нови ентитети* са обележјима које поседују државе. Ови ентитети имају државна обележја, јер имају територију, становништво, оружану силу, а такође и организовану власт. Ове тзв. државе које егзистирају у полуратном окружењу немају међународно признату границу, нису ни међународноправно признате, али се са основом може поставити питање њиховог права представљања. Какав је њихов међународноправни положај је отворено питање. У сваком случају остаје нада да ће пракса, а затим и теорија у скорој будућности имати спремне одговоре на ова питања. Постојећа решења која нуди теорија не могу се у целини применити у овом случају. Полазећи од теорије признања држава која познаје *de iure* и *de facto* признање, ови ентитети су у неким областима признати, јер се *de facto* њихови званични представници позивају на међународне конференције, али уз обавезну оgradu, само уколико се решавају проблеми везани за њих. Може се закључити да су представници ових облика третирани нешто између представника ослободилачких покрета и државних представника.

У међународном праву постоји начело од кога би се могло поћи у решавању ових нових међународноправних проблема а то је да међународна заједница није искључиво заједница држава. Она је исто толико и заједница других друштвених група – етничких група, верских заједница, синдиката и научних и уметничких друштава, и у крајњој линији заједница појединаца, односно људска заједница.³ Тако да поред ослободилачких покрета и творевине са државним обележјима представљају друштвене заједнице и појединце који иако немају своју државну организацију, или у међународноправном смислу признату државу – припадају међународној заједници. Показало се да се без њих

² В. Пиндић, *Право посланства УН*, Београд, 1975, стр. 107.

³ А. Јелић, *Савремено дипломатско право*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1978, стр. 45.

извесни проблеми не могу решити и међународна заједница треба да нађе начина да и оне учествују у решавању одређених проблема упоредо са државама (у југословенском случају по том питању делимично се кренуло са нулте тачке).

Анализирајући *право представљања Савезне Републике Југославије* наилази се на отворена питања имајући у виду следеће компоненте: федерализам, органе међународног представљања и признање државе.

Устав СР Југославије у члану 1. одређује Савезну Републику Југославију као суверену *савезну државу* која је заснована на равноправности грађана и равноправности република чланица. Из ове одредбе јасно произилази да се ради о држави која је у основи федерација и на коју би у погледу права представљања према иностранству требало примењивати правило по коме је та материја у надлежности федерације. Чланом 77. Устава утврђена је надлежност СРЈ, где су за међународно право у овој материји битни ставови 4. и 6. у којима се прецизира да је СРЈ надлежна у питањима (између осталог): режима обалног мора који је од интереса за међународне односе СР Југославије; пловних путева на водама на којима важи међународни или међудржавни режим пловидбе (део 4. става) као и надлежност савезне државе у области међународних односа; преласка границе и контроле промета робе, услуга и путничког саобраћаја преко границе; положаја странаца и страних правних лица (став 6. наведеног члана). Са друге стране Устав СРЈ у члану 6. став 2. одређује да је република чланица суверена у питањима која нису овим уставом утврђена као надлежност СРЈ.

За право представљања од посебног значаја је *члан 7. Устава* у коме се истиче да република чланица, у оквиру своје надлежности, може одржавати међународне односе, оснивати сопствена представништва у другим државама и учлањивати се у међународне организације. Такође, република чланица у оквиру своје надлежности може закључивати међународне споразуме, али не на штету СР Југославије или друге републике чланице. На основу изнетог следи да је у нормативном делу право представљања у Југославији установљено и у корист федерације, и у корист републике чланице. Наравно, за сада у пракси ниједна република чланица СРЈ није отворила своје дипломатско и конзуларно представништво у иностранству, на шта по савезном уставу има право. Остаје да се у пракси искристалише да ли ће републике чланице искористити ова своја уставна права, или ће као и до сада једини субјект *ius legationis*-а бар у пракси бити федерација. У прилог наведеном треба споменути да је од 27. до 28. маја 1994. године у Београду био одржан међународни научни скуп о посткомунизму где је једна од значајних тема био и југословенски федерализам по најновијем уставу. Постављено је и питање да ли је Југославија федерација, јер је одређеним показатељима установљено да из самог уставног модела извиру различити елементи конфедерализма. За овај рад битна констатација са овог скупа јесте да *републике чланице имају међународноправни субјективитет*, а такође је указано и на *несагласност правних система Србије и*

CPJ.⁴ По члану 72. Устава Републике Србије између осталог Р. Србија обезбеђује и свој међународни положај и односе с другим државама и међународним организацијама (став 1). Одређене разлике постоје и између самих република чланица. Р. Србија је укинула своје Министарство иностраних послова, сматрајући да је савезно сасвим довољно, док Р. Црна Гора то није учинила, јер на основу самог савезног устава на то има право. Сматрам, да би ова материја требало да буде у искључивој надлежности СР Југославије што би се постигло одговарајућим изменама како савезног, тако и републичког устава.

Шеф државе, као орган представљања државе, према Уставу СРЈ у члану 96. је председник републике који представља Савезну Републику Југославију у земљи и иностранству (ст. 1. тач. 1), и поставља и опозива указом амбасадоре СРЈ на основу предлога савезне владе; прима акредитивна и опозивна писма страних дипломатских представника (тач. 6).

Савезна влада по овом питању утврђује и води унутрашњу и спољну политику и извршава савезне законе, друге прописе и опште акте (чл. 99. ст. 1. тач. 1); и одржава односе Савезне Републике Југославије са другим државама и међународним организацијама (тач. 2). Право представљања СРЈ је искључиво везано за председника републике, мада и савезна влада има своје надлежности, које првенствено остварује преко Савезног министарства за иностране послове.

Према Уставу Републике Србије шеф државе – председник републике обавља послове из области односа Републике Србије са другим државама и међународним организацијама, у складу са законом (чл. 83. ст. 1. тач. 4).

Као компоненту која представља значајну карику код анализе права представљања СРЈ треба сврстати признање државе. За Савезну Републику Југославију не може се рећи да је непризната држава (мада већина поистовећује признање Југославије са економским санкцијама које су уведене против Србије и Црне Горе). СР Југославија је призната од одређеног броја земаља, а то су углавном државе које су присутвовале (наравно преко својих делегација) проглашењу савезног Устава из 1992. године, као и од држава које су то учиниле касније.

Правила међународног јавног права се на примеру Југославије нису показала довољним, односно, пракса је отишла даље, а теорија није успела да формулише нова правила. Пример за то је отварање Бироа СР Југославије у Хрватској и Уреда Р. Хрватске у СРЈ. У начелу, сматра се да отварањем својих представништава у другим државама, дата држава практично признаје ту другу државу. У овом случају ради се о службеним представништвима двеју влада, али без признања њихових матичних држава, јер, истиче се, ова представништва раде само на пољу хуманитарних питања. Њихов рад није конзуларни, а још мање дипломатски. Практично, она се не баве ниједним послом који

⁴ В. Рунар, *Да ли је Југославија федерација*, Политика, од 30. маја 1994. године.

предвиђају две Бечке конвенције из области дипломатског и конзуларног права. Њихова активност би се пре могла окарактерисати као информативна и посредничка, али пре свега на подручју приватноправних односа. Најверовантније ће временом ова службена представništva двеју влада прерasti у дипломатска. Треба додати да су односи између двеју влада, односно држава више него било који други оптерећени актуелним политичким питањима и проблемима, тако да ће напред речено сачекати нека боља времена.

Све напред наведено доводи до постојања одређених специфичности које свој настанак имају у *недовољно јасној и недовољно разграниченој надлежности између савезне државе и република чланица*. Сведоци смо да у пракси Југославију представља председник Републике Србије, што указује и на присутност прерасподеле политичке моћи код *ius legationis*-а. Све у свему, право представљања СРЈ је доста контрадикторно, недовршено и конфузно, што доводи да оно практично зависи од саме личности која представља државу, а не од органа коме је по уставу поверено представљање. Такође, и међународни партнери више поклањају пажњу представницима република чланица него савезним органима, што се може објаснити питањима која се решавају, и значају који садашњи савезни органи уживају у свету. За време трајања мандата Д. Ћосића на положају шефа савезне државе његова међународна активност је била неупоредиво већа, него активност садашњег председника.

Ово су све новине, односно проблеми који се јављају код права представљања. Треба очекивати у будућности и нова теоретска правила као и кориговање постојећих.

Др Велибор Лукић
адвокат у Новом Саду

**ПРЕБИЈАЊЕ ПРАВОСНАЖНО ДОСУЂЕНОГ ПОТРАЖИВАЊА
ДУЖНИКА СА ТРАЖБИНОМ ПОВЕРИОЦА***

Тужилац је у парници од туженог захтевао исплату багателног износа свог потраживања.

Тужени је истакао приговор пребијања, јер је његово потраживање вишеструко веће, утврђено је правоснажном и извршном судском одлуком, није наплаћено, нити је покренуо извршни поступак ради принудног намирења. Све ове релевантне чињенице тужилац је одмах учинио неспорним, али се, и поред тога противио, сматрајући да се правоснажно досуђена новчана тражбина не може компензирати са његовим потраживањем.

Према томе, све битне чињенице међу странкама нису спорне. Остало је да на основу тога поступајући суд правилно примени материјално право и тако реши ствар.

Првостепеном пресудом приговор пребијања је одбачен, тужбени захтев усвојен и тужени обавезан да накнади трошкове поступка. У образложењу је изражено правно схватање да овакав приговор није дозвољен, будући да се „он односи на потраживање утврђено правоснажном и извршном судском одлуком” и да се „ради о пресуђеној ствари”, позивајући се на примену одредбе из чл. 333 став 2 ЗПП.

Тужени је на овакву пресуду реаговао жалбом због погрешне примене материјалног права из чл. 336. Закона о облигационим односима и погрешне примене одредбе чл. 333. став 2. ЗПП.

Поводом жалбе другостепени суд је жалбу одбио и, наравно, потврдио побијану пресуду. Образложење је неуобичајено кратко, с обзиром да „чињенично стање и дате правне разлоге прихвата и овај суд,

---

* Рад примљен: 3. X 1994.

ради избегавања сувишног понављања”. Па ипак, нешто више морало се рећи, у разлозима овако заузетог правног става, који се на крају ипак образлаже, на овај начин:

„При томе овај суд је имао у виду да жалбени разлози као што су: да је првостепени суд погрешно применио материјално право, не поштујући одредбе чл. 336, а нарочито 341. Закона о облигационим односима, када је компензациони приговор одбацио, не стоји. Ове одредбе, на које се жалилац позива су опште одредбе, које прописују када, како и шта се може пребијати, а како је у приговору туженог истакнута правоснажна судска одлука, то је првостепени суд правилно поступио када је овај приговор одбацио, правилно се позивајући на одредбе чл. 333. став 2 ЗПП”.

Аутор ових редова је, преко воље, цитирао део образложења другостепене пресуде, управо због тога што је баш у том делу садржан правни став тога суда, па то није могао да избегне.

Чињеница је, међутим, да је тужени жалбом побијао пресуду првостепеног суда само због погрешне примене материјалног права, да је за то пружио ваљане разлоге и прецизно се позвао на адекватне одредбе Закона о облигационим односима. За другостепени суд су то „опште одредбе”. При том, изостало је упућивање на примену „посебне одредбе”, или „одредаба”, из простог разлога што такве „одредбе” НЕ ПОСТОЈЕ. Пошто се жалбом напада једино погрешна примена материјалног права, остаје хипотеза да је пропис чл. 333. став 2. материјалноправни а не процесноправни пропис. Тиме се чини једна од најчешћих логичких грешака *ignoratio elenhi* – замена тезе, то јест уместо тезе коју треба доказати врши померање, при чему се доказује нека друга теза и тако стиче привид да се наведени став односи на прву тезу. Ово је најчешћа појава у свакидашњем животу.

Но, привид се овде састоји у погрешној интерпретацији става 2. чл. 333. ЗПП, па следствено томе, и у његовој примени. Овај став се односи, у ствари, на повериочево-тужиочево потраживање, о чијем је захтеву правоснажно одлучено. Ово, дакако, није случај у спорном односу, да и јесте суд би по службеној дужности одбацио тужбу, а никако приговор пребијања. Означени привид био би нешто већи да се пресуда жалбеног суда позива и упућује на примену става 3. овог прописа ЗПП, како је то учинио првостепени суд. Сувишно је доказивати да се на спорни однос не може применити ни овај став чл. 333. Његова примена је ограничена на правоснажну одлуку донету поводом компензационог приговора. Била би то и одлука жалбеног суда у овој правној ствари да је касније није укинуо Врховни суд Србије, по захтеву за заштиту законитости, од стране Врховног суда Србије. О томе биће речи касније.

До каквих правних ситуација, збиља необичних, би могло доћи у извршном поступку, показује овај пример. Предпоставимо да је остала на снази пресуда жалбеног суда. Тужилац тражи извршење досуђеног износа, али не може да се наплати из покретне имовине туженог, или на неки други начин по решењу о дозволи извршења. Остаје му, ипак, да заплени и пренесе потраживање дужниково које овај има према

њему, на себе самога. Имамо, опет, пребијање тражбина само у другом поступку и у другом облику.

У интересу момента објективне истине, ваља истаћи да су правна становишта жалбених већа истог окружног суда о овом правном питању потпуно супротна, а одлуке о томе донете су готово у исто време. Реч је о жалбеним већима Окружног суда у Новом Саду. Друго веће је у целости прихватило правни став и мишљење туженог. То не би требало посебно апострофирати, кад то не би била жалбена већа истог суда. Само собом намеће се питање: за правне ставове о једном правном питању, прецизније речено о примени неког позитивног прописа материјалног права, та већа не могу да усагласе? Шта је, онда, остало са усаглашавањем тих ставова и схватања разних судова? А примењују се исти прописи. Укратко, судска пракса врлуда од суда до суда, шта више и од једног већа до другог већа истог суда.

Тужени се, упркос свему, није помирио са, очевидно, погрешном применом материјалног права из пресуде другостепеног суда коју је, из образложења, опширније цитирао. Пошто није било услова за изјаву ревизије (вредност предмета спора је испод сваког минимума, те се у актуелним новим динарима не може ни изразити), тужени се обратио Републичком јавном тужилаштву ради подизања захтева за заштиту законитости, без обзира на то што су узајамна новчана потраживања странака, *de facto*, готово престала да постоје. И то је написао у својој молби-представи.

Републички јавни тужилац је подигао захтев за заштиту законитости. Врховни суд Србије је, поводом овог захтева, решењем укинуо обе пресуде тако што је у свему прихватио правно схватање и тумачење материјалног права од стране туженог, применивши одредбу чл. 336. Закона о облигационим односима, на шта је тужени током ранијих поступака константно указивао. Свој став Врховни суд Србије је кратко формулисао речима: „Према томе, у парници која тече може се истаћи у пребој потраживање које је раније утврђено правоснажном судском одлуком. Тиме се извршава та пресуда у целости или делимично, зависно од висине потраживања тужиоца утврђеног у том поступку”.

Пада у очи изрека решења Врховног суда Србије: обе пресуде нижестепених судова се укидају, уместо да буду преиначене. Наиме, из гореизложеног, нема сумње, чињенично стање је, колико једноставно, толико правилно и потпуно утврђено. Поред тога, овако утврђено чињенично стање и саме странке су изричито учиниле неспорним и у том погледу се ни касније ништа није променило. Због чега, у вези с тим, Врховни суд Србије није преиначио пресуде нижих судова својом пресудом, чиме би се спор окончао? На то је био овлашћен одредбом 408, став 2 ЗПП, у вези са прописом чл. 395, став 1. истог закона. Додуше, у решењу Врховног суда Србије стоји да „због погрешне примене материјалног права, чињенично стање је непотпуно утврђено...” Нема ни речи о томе шта још треба чињенично утврђивати, јер је све од самог почетка било утврђено на поуздан начин.

Пошто се предмет вратио првостепеном суду, овај није имао шта да ради, најмање да допуњује чињенично стање. Не изводећи никакве доказе суд је главну расправу закључио и донео пресуду, поступајући у складу са израженим ставом Врховног суда Србије. По мишљењу аутора, то је, свакако, могао учинити и највиши редовни суд Србије.

Др Томислав Ж Николић
Нови Сад

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О УСЛОВИМА И ПОСТУПКУ ПРЕТВАРАЊА ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ У ДРУГЕ ОБЛИКЕ СВОЈИНЕ*

Доношењем закона о ревалоризацији вредности друштвеног капитала којим се поништава досадашња приватизација, нема сумње, још више се удаљавамо од остварења правне државе. Заправо, закон о коме је реч оличење је политичког волунтаризма, без обзира што је иницијативу за његово доношење дала једна опозициона странка. Овим законом учињен је опасан преседан, с обзиром да се њиме игноришу неки од основних правних принципа, почев од правила облигационог права, па до правила да се не доноси закон са ретроактивним дејством, осим ако је то у интересу грађана. Ово је управо и предмет спорних гледања на закон: једни се изјашњавају да се њиме остварује тзв. социјална правда док други тврде да се њиме поништава приватизација, што за последицу има даље продубљивање економске и социјалне кризе. О чему се, заправо, ради?

Пре свега, у прошлој години је настао монетарни слом, који је, између осталог, обезвредио и новчане обавезе у власничкој трансформацији. Сматра се да су појединци, најчешће директори предузећа, стекли велики иметак за мале паре и да је друштвени капитал отишао у приватне руке у бесцење. Мора се, међутим, признати да се монетарни слом негативно одразио на цело друштво, на све економске односе у предузећима, банкама и код грађана, па се поставља питање због чега би се „крива Дрина” исправљала само код власничке трансформације, а по страни остављало све остало у предузећима, банкама, или, рецимо, у односима код купопродаје станова, продаваних такође у бесцење? Да ли

---

* Рад примљен: 25. X 1994.

Предмет расправе је Закон о изменама и допунама Закона о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине (Сл. гл. РС бр. 51/94).

је, ипак, пресудан био идеолошки моменат – тежња да се поништи или на безначајну меру сведе досадашња приватизација, како би се и на даље без потребне одговорности, владало над привредом. Но, пођимо редом.

Судећи према закону о ревизији приватизације, сви облици власничке трансформације, који су извршени од 1. јануара 1990. године, подлежу утврђивању нове вредности. Као прво, ревалоризацији подлежу вредности уписаних интерних деоница, које су највише стечене на основу савезног закона, за време Владе Анте Марковића. Затим, ревизији подлежу удели ради продаје друштвеног капитала, као и износи који су дати у циљу докапитализације. Као што се види, законодавац тражи да се све ради изнова, као да оно што је урађено није рађено по тада важећим прописима.

С обзиром да се законодавац није упуштао у начин ревалоризације, јер је то препустио министру финансија, који је донео о томе Правилник, у закону се даље прецизирају обавезе предузећа да ревалоризацију изврше до 15. новембра 1994. године и донесу одлуку о начину и роковима плаћања утврђене разлике, која се може извршити одједном или у ратама. Пошто се у првобитном закону говори о уплатама у ратама најдоцније у року од пет година од дана уписа деоница, није јасно који је то рок за уплату разлике у ратама. Наиме, поставља се питање да ли се сада утврђује нови рок од 5 година, или је реч о томе да се разлика мора платити поштујући већ утврђени рок.

Имајући на уму одредбу да је предузеће дужно да упути позив купцима деоница или удела да се у одређеном року писмено изјасне да ли прихватају да разлику између ревалоризованог и уплаћеног износа плате, законодавац је свестан да ће бити и одустајања; отуда се није упуштао у такве „ситнице“, као што је рок уплате разлике у ратама. Баш зато, законодавац каже да купцима деоница или удела који не прихвате да плате утврђену разлику или не доставе писмене изјаве у року „нестаје“ власништво, јер је предузеће дужно да на основу уплаћених и ревалоризованих износа утврди одлуком нов однос између друштвеног и деоничког капитала.

Код продаје предузећа или дела предузећа, законодавац је још ригорознији, што се види из услова за уплату разлике. Наиме, законодавац каже да се уговором са купцем предузећа или дела предузећа утврђује рок плаћања разлике између уплаћеног и ревалоризованог износа, с тим да тај рок не може бити дужи од шест месеци од дана закључења уговора. Ни то није све. Ако се не закључи уговор у року од 30 дана од дана пријема решења агенције, агенција ће решењем поништити уговор о продаји предузећа или дела предузећа.

На самом почетку разматрања закона поставља се питање зашто се ревизији приватизације приступа баш сада. Тврди се да је власничка трансформација извршена на штету друштвеног капитала, јер су се купци деоница или предузећа (целог или само дела) користили инфлацијом, чиме је друштвени капитал „купљен“ у бесцење. Ако је то тако, законодавац би најпре требало да постави питање да ли је досадашња

власничка трансформација извршена сходно важећим законским прописима, па ако није, онда да је поништава. Пошто се зна да је владина агенција дала „зелено“ светло за извршење својинске трансформације, не може бити примедби на незаконитост. Реч је о инфлацији, а то са законом нема никакве везе. Сви они који сматрају да је овај закон закон без преседана, истичу истину да сви они који су власници деоница нису ти који су произвели монетарни слом и мегаинфлацију. Међутим, законодавац инфлацију узима као „грех“ деоничара, као да за њу није крив владајући политички систем, који је и дозволио да инфлација разори економско и друштвено ткиво друштва. Без обзира на разорне последице на привредни систем, ни економска блокада није узрок нашој мегаинфлацији, јер је стабилност цена остварена у овој години и поред дејства међународне изолације.

Као разлог за доношење овог закона, често се истиче теза да се њиме остварује тзв. социјална правда, јер се ревалоризацијом капитала, деоница и уплата „неправична“ (мала) цена своди на „правичну“ надокнаду, индексирањем према индексу цена на мало. Међутим, економија је интересна организација друштва и код ње нема правде, с обзиром да је тржишна цена светиња, јер изражава међусобну вољу уговорних странака. При томе, подразумева се да је до купопродаје дошло по важећим законима, тако да инфлација не може бити разлог за накнадно остваривање неке правде. Поред тога, стручњаци су већ указали да се код нас примењује накаратно схватање правде, у смислу да се она подразумева као принцип једнакости у дистрибуцији (расподели), а не као давање могућности једнаких шанси у будућем развоју, како друштва тако и појединаца. Према томе, ако се појам правде схвати динамички, овај је закон штетан, јер се више односи на прошлост него на будућност. Конкретније речено, овај је закон неправедан, јер кажњава оне који су улагали у себе и увећање вредности друштвеног капитала. Управо је и ово разлог да се посумња у истинитост тврдњи оних који су овај закон донели, јер они и неће бити купци акција, предузећа или његовог дела и то по новим (ревалоризованим) ценама.

Није тачно да овај закон нема идеолошких конотација, само зато што га је предложила једна опозициона странка, која се, као што је познато, програмски залаже за општу и брзу приватизацију, и тиме напуштање друштвене својине. Утисак је да предлагачи нису били свесни тога шта предлажу. Зашто? Да су уз предлог закона тражили и Правилник, онакав какав је накнадно донет, они би видели да су у заблуди и да је власт искористила њихову „несмотреност“. (Што се тиче правилника, може се слободно рећи да и добро упућени тешко могу да га схвате). Недавно је г. министар Д. Влатковић, објашњавајући Правилник, казао да ће се однос између деоничарског и друштвеног капитала, који је сада негде у сразмери 70:30, окренути у корист друштвеног. На тај начин ће држава повратити утицај на управљање предузећима, а то је, чини се, циљ ове волунтаристичке работе.

Идеолошки моменат се осећа и онда када се постави питање зашто је предмет ревалоризације само власничка трансформација, а не и дру-

ги економски односи, који су нарушени у времену хиперинфлације. Зашто се на исти начин не врши ревалоризација целокупне имовине државних или друштвених предузећа? Зашто се не врши ревизија откупљених станова, зашто се не ревалоризују кредити, примарна емисија итд. Одговор је јасан, власт не може да прихвати да је корисник мегаинфлације приватни сектор, без обзира ради ли се о радницима, који су и створили тај друштвени или државни капитал. Тврди се да су корисници инфлације само они који су ушли у власничку трансформацију, а зна се да у бесцење нису куповали друштвене станове сви. Зна се, исто тако, ко је био главни корисник примарне емисије, која је и главни узрочник мегаинфлације. То су државна или друштвена предузећа, велики системи, институције преко којих владајуће структуре остварују контролу, како над економијом, тако и над целим друштвом.

Да би се оправдао поступак ревизије приватизације, често се истиче „инфлаторни добитак”, а да се не зна шта он значи код деоничког капитала. Наиме, уписане деонице су право власништва, али економски садржај то власништво добија крод дивиденде, за шта је потребно да предузеће успешно послује, дакле, да оствари профит. Пошто код нас то није случај, од радника се тражи да да нов, свеж новац, за некакво имагинарно власништво, које, као што се из закона види, и јесте и није власништво радника. Све зависи од воље државне власти, која нечије власништво може да узурпира, правдајући се принципом тзв. социјалне правде. Нико за то није питао раднике, који су уписивали деонице. Сада им се прети да ће им се „интерне” деонице одузети, ако не уплате нову, наводно, правичну цену. Међутим, у условима купопродаје постоји моменат када се утврди цена која се мора поштовати. Истина, у уговору може да стоји клаузула о ревалоризацији, девизна клаузула и слично. Тако је и у закону, по којем је вршена власничка трансформација, стојало да је предузеће дужно да део капитала који је уписан у деонице а није плаћен, годишње ревалоризује. Међутим, законодавац сада стиче „накнадну” памет, па тражи дневну ревалоризацију, према индексу цена на мало, као да је онај, који је поштовао важећи закон, крив за „убијање” националне валуте и обезвређивање новчаних обавеза.

Имаоци деоница међу радницима, постављају питање зашто им се не ревалоризују и плате, које су биле минималне, а они су из њих издвајали и уплаћивали деонице. Што се тиче радника, они су преварени и они ће бити сведоци нових односа, који се могу кретати у два правца: прво, да нови купци деоница буду власници капитала сумњивог порекла или ратни профитери, и друго, да се у нас поново учвршћује друштвена или државна својина.

У перспективи видеће се да ће овај закон донети више штете него користи. Најпре, тешко да ће икаква нова приватизација доћи у обзир када се зна шта је урађено са досадашњом приватизацијом и када је готово немогуће очекивати да ће ико дати свеж новац за оно што може а и не мора бити његово. С друге стране, мали су изгледи да страни капитал почне да притиче у нашу земљу, након што смо показали да

приватна својина код нас није неприкосновена и да, осим политичких ризика овде постоје и нови правни и економски ризици. Најзад, зар ћемо са Међународним монетарним фондом преговарати са стањем у правном систему у коме су закони непоуздани и у коме је тако лако изводљиво донети нов закон, потпуно супротног значења од постојећег!

МЕЂУНАРОДНИ СУД ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ У БИВШОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ*

(ОСНИВАЊЕ, РАД И УТИСЦИ)

Међународни суд за ратне злочине у бившој Југославији основан је Резолуцијом 808 Савета безбедности Уједињених нација од 22.2.1993. године.

Резолуција предвиђа да ће се „основати међународни суд за гоњење лица одговорних за озбиљна кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1991. г.” и затражено је од Генералног секретара УН да припреми извештај који ће садржати све аспекте оснивања таквог суда укључујући и конкретне предлоге за испоставу истог.

31 држава и неколико организација приложиле су своја становишта.

Генерални секретар је поднео свој извештај 6.5.1993. г. заснован на параграфу 2 Резолуције 808 Савета безбедности и приложио нацрт Статута суда. Према том извештају суд се оснива на основу Поглавља 7 Повеље УН која овлашћује Савет безбедности да „утврди постојање сваке претње миру, повреде мира или чина агресије” и да одлучи „које мере треба предузети... да се одржи или поврати међународни мир и безбедност”.

Резолуцијом 827 од 25.5.1993. г. Савет безбедности је и формално основао суд који ће гонити оне који крше међународно хуманитарно право на територији бивше Југославије од 1991. г. Резолуција је усвојена једногласно.

Доношењу Резолуција бр. 808 и 827 претходило је доношење низа резолуција Савета безбедности УН које обавезују све стране у сукобу да се повинују међународном хуманитарном праву, посебно Женевској конвенцији од 12.8.1949. г. и којима су позване државе и међународне

---

* Рад примљен: 25. XI 1994.

хуманитарне организације да сакупљају проверене податке у вези са кршењем међународног права.

Наравно, да су у већини случајева ове резолуције садржавале неосновану осуду „српске стране” у сукобима на територији бивше Југославије.

Овакав приступ проблему кршења одредаба међународног хуманитарног права и оснивање *ad hoc* суда за гоњење лица одговорних за озбиљна кршења међународног хуманитарног права са становишта прописа међународног права и саме Повеље УН није дозвољено. Наиме, међународни суд не може бити основан као помоћно тело Савета безбедности УН.

Међународни суд може бити основан као тело УН и то на основу конвенције, односно уговора који би закључили чланице УН.

Стога и Југославија као држава чланица УН која би била обавезна да прихвати овај суд, не може да прихвати да је тај суд формиран на основу одредаба међународног права и сматрам да се оснивање тога суда може сматрати последицом неприхватљиве политике притисака која је присутна у организацији УН од самог почетка немилих догађаја на територији бивше Југославије.

Ово би био први аспект на оснивање међународног суда за ратне злочине у бившој Југославији.

Поред овог становишта са којег се сагледава оснивање овог суда кроз светло примене међународног права, други аспект сагледавања оснивања и рада овог суда је кроз начела кривично-правног судовања.

Према Статуту Међународног суда за ратне злочине у бившој Југославији суд је састављен од 11 судија са 2 већа од по 3 судије која поступају у првом степену и једног жалбеног већа од 5 судија који поступа у другом степену.

Територијална надлежност у потпуности обухвата територију бивше СФРЈ укључујући копнену површину, ваздушни простор и територијалне воде.

Суд има надлежност само над физичким лицима, а не и над правним лицима, као што су удружења, корпорације и сл.

Суд има овлашћење да гони 4 категорије злочина: тешка нарушавања Женевских конвенција од 1949. г., кршење закона или ратних обичаја, геноцид и злочине против човечности.

Суд дели своју надлежност са националним судовима који поступају судећи по оптужницама за злочине предвиђене националним законима, а у складу са већ донетим и ратификованим међународним конвенцијама. Тако, и ако национални судови започну суђење за такве злочине који бу били у надлежности Међународног суда за ратне злочине, Међународни суд може затражити од националних судова у било којој фази поступка да преузме случај и да се поступак настави пред тим судом. На тај начин власт Међународног суда у односу на национални суд је примарна. То се огледа и у овлашћењу Суда да, ако је национални суд судио лицу за дело које је тај суд окарактерисао као

обичан злочин, или ако се процени да суд није био непристрасан и независан или је био конструисан за заштиту оптуженог од међународне кривичне одговорности или ако случај није био стручно вођен, истом лицу поново суди у складу са правилима по којима овај Суд ради.

Овде се, наравно, поставља питање да ли је прихватљиво да се власт једног *ad hoc* формираног међународног суда стави изнад власти националног суда? Сматрам да такво решење није у складу са међународним правом и да такво решење крије многе замке, између осталог и могућност деловања великим притиском на земље које у складу са својим прописима, како то чини и СР Југославија, гони починиоце ратних злочина на територији бивше Југославије, а није искључена ни примена санкција које опет могу бити израз само политичке воље и притиска великих сила.

Наиме, по мом становишту, недопустиво је да се дозволи да Међународни суд може преузети суђење неком лицу коме се већ суди пред националним судом, а још мање би се могло прихватити решење по коме би постојала обавеза наше земље, да противно одредбама Устава, изручује своје грађане да им се суди пред Међународним судом за ратне злочине.

Одредба која омогућава Међународном суду да може поновно судити неком лицу које је већ одговарало пред националним судом и према коме је донета правноснажна судска одлука, макар и уз ограничење које је горе поменуто је апсолутно неприхватљива и представља директно мешање међународне заједнице у унутрашње послове једне суверене државе, чији израз суверености је свакако и независно судство у прокламованој демократској подели власти.

Наравно, поставило би се питање да ли би такве ингеренције Међународни суд могао имати ако би био формиран као стални орган Организације УН чије оснивање би се могло прихватити, а чему се противе управо велике силе, јер би тада под лупу међународног хуманитарног права, које је до сада, сасвим сигурно, на најбруталнији начин кршено у више наврата управо од припадника оружаних снага великих сила САД, Енглеске и др., али би то свакако представљало проблем за посебно разматрање. Овако дата решења у Статуту Међународног суда нису прихватљива као што није прихватљиво, са становишта наше кривично-правне доктрине, да се суд састоји од судских већа, тужилаштва и администрације суда која опслужује и суд и тужиоца, јер тиме се доводи у сумњу независност самог Суда и тужиоца као „посебног органа“ Међународног суда.

Што се тиче положаја оптуженог исти је регулисан на прихватљив начин утолико што му се Статутом гарантује да му се он сматра невиним док се кривица не докаже, да има право да му се суди само у присуству, да има право да изабере браниоца, да ће му се судити без непотребног одуговлачења, да има право употребе свог језика, односно право на бесплатну помоћ преводиоца уколико не разуме језик који је у употреби на суду, да му се одмах и на језику који разуме саопшти природа и разлози оптужбе, као и да може постављати питање сведоци-

ма и предлагања сведока, као и да не може бити присиљен да сведочи против себе или да призна кривицу.

Као што се види у погледу прописаних права оптуженог, сем што нема изричите одредбе да ли се оптужени може одрећи права да му се суди у присуству, што ће бити доста спорно по мом мишљењу, управо због такве формулације, не могу се стављати никакве примедбе, наравно уколико се буду та права заиста и поштовала.

Суд доноси одлуку већином гласова судија у судећем већу.

Суд може изрећи казне и то казне затвора у складу са судском праксом судова у бившој Југославији. Изрицање смртне казне је забрањено.

И осуђено лице и тужилац има право жалбе због повреде материјалног права или погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, а другостепено веће може првостепену пресуду потврдити, укинути или преиначити, мада се Статутом не предвиђају услови и повреде због којих може доћи до укидања или преиначења пресуде и у том делу се могу јавити одређени правни проблеми.

Предвиђен је и институт понављања поступка уколико се дође до нових чињеница које нису биле познате током првостепеног и другостепеног поступка. Статут предвиђа да ће се казна затвора извршавати у држави одређеној од Међународног суда са листе држава које су Савету безбедности изразиле своју спремност да приме осуђена лица. Казна ће се извршавати са позитивним правом дотичне државе, а под надзором Међународног суда.

Предвиђена је могућност помиловања или ублажавања казне и ови институти везани су и за деловање националног права земље у којој се казна издржава и од одлуке Суда, јер држава у којој се казна издржава обавештава Суд да ли су испуњени услови за помиловање или ублажавања казне, сходно закону те земље, а председник Суда ће одлучити да ли ће то лице бити помиловано или ће му казна бити ублажена, водећи рачуна по основу „интереса правилности и општих правних принципа”.

Ваља напоменути да ће трошкове Међународног суда сносити буџет Организације УН, а државе чланице ОУН ће сарађивати са Међународним судом у идентификацији и проналажењу лица осумњиченог да је починио злочине из надлежности тога суда у поступку узимања исказа сведока и извођењу доказа, припремању докумената, лишавања слободе или одређивања притвора лицу које је осумњичено за злочине и предају тог лица Међународном суду.

Овакве одредбе крију низ опасности у погледу прикупљања исказа сведока и осталих писмених доказа, јер је на тај начин могуће да се појаве разне злоупотребе у погледу „појаве сведока очевидаца” или других „сведока” у земљама које би имале већи број избеглица са територије бивше Југославије од којих би један број из различитих разлога могао да се појави као „сведоци” за наводно учињена недела од стране појединих лица из њихове околине, а да квалитет таквих „сведо-

чења" не може на адекватан начин да буде проверен. Једном речју, прописи везани за рад суда не гарантују могућност провере доказа на објективан начин и ту лежи такође велики проблем у правном смислу везано за рад Суда и могућност да се Суд претвори у орган који ће доносити више политичке него кривично-правне одлуке.

Међународни суд је одржао низ нејавних седница ради усвајања правила о поступку пред судом на којима је расправљано и о функционисању целог система Суда и на којима су формирана два првостепена већа и другостепено веће која чине: Gabrielle McDonald, Rustan Sidhwa и Lal Chand Vohran су у првом првостепеном већу, а судија McDonald је председник већа. Друго првостепено веће је састављено од судије Adolphus Caribi-Whyte, као предсеника већа, Jorda и Elizabeth Odio Benito, а у жалбеном већу су судије Antonio Cassese као председник већа, а иначе је и председник Суда, Georges Abi-Saab, Jules Des Chenes, Li Hao Pei и Ser Ninian Stephen.

Дана 8. новембра 1994. г. друго првостепено веће под председавањем судије Caribi-Whyte одржало је прву јавну седницу Међународног суда за ратне злочине у бившој Југославији и разматрало захтев тужиоца Goldstoneа да Међународни суд у своју надлежност преузме случај Душана Тадића који је ухапшен у СР Немачкој под сумњом да је починио кривично дело геноцида.

Након саслушања захтева тужиоца и излагања представника СР Немачке као и браниоца Тадића господина Sklebitz-а, адвоката из Минхена, Суд је донео одлуку да се од немачких власти затражи преузимање случаја Тадића који би се у даљем току расправљао пред Међународним судом чије је седиште у Хагу.

Имајући у виду саопштење Суда везано за случајеве за које се зна да се воде пред Данским судом и у Аустрији и у Шведској у коме се јавност обавештава да случај који се расправља пред Данским судом неће бити преузимаан (пред тим судом не суди се Србину), а да се још увек разматрају случајеви где су поступци покренути у Аустрији и Шведској, утисак је, мене као посматрача на првој седници Међународног суда у Хагу, да се ипак води рачуна да пред тај Суд буду изведени прво Срби и да постоји бојазан да се тај Суд у потпуности исполитизује и стави у функцију осуде Срба као искључивих криваца за све оно што се догађало на територији бивше Југославије.

У нади да би можда могли да покушају да до тога не дође југословенски адвокати су одлучили да затраже своје учешће у савету одбране, дакле да се ставе на располагање окривљенима пред Међународним судом за ратне злочине у бившој Југославији, што ће, према разговорима са господином Ван Бовеном, секретаром Суда, и председником Суда Cassese-ом вероватно бити и прихваћено.

Милан Вујин
адвокат у Београду

ЗРЕЊАНИН, 14. октобар 1994. – У великој сали зграде Окружног суда у Зрењанину одржана је редовна годишња Скупштина Општинске организације адвоката Зрењанин. Председник ООА Зрењанин, г. Јован Секел, у годишњем извештају скренуо је пажњу на актуелне проблеме у адвокатури, са нагласком на приметан пад стручног и моралног нивоа, као и на проблем спорости рада судова. Г. Лападат Ливиус, адвокат у Зрењанину говорио је на тему „Привид слободне адвокатури”, дефинишући појам слободне адвокатури у ширем смислу, под којим подразумева не само могућност самоорганизовања већ и деловања адвоката у државно-политичком животу у земљи. О раду на доношењу Нацрта новог Закона о адвокатури говорили су председник Управног одбора Адвокатске коморе Војводине г. Ђорђе Вебер и г. Варади Имре, адвокат у Зрењанину.

***

КЕЧКЕМЕТ, 20. октобар 1994. – На позив Адвокатске коморе Бач-Кишкун, делегација Адвокатске коморе Војводине, коју је предводио председник Управног одбора, г. Ђорђе Вебер, присуствовала је годишњој Скупштини те Коморе, одржаној у Кечкемету. Тиме је настављена традиционална сарадња двеју комора, започета још пре двадесет година. Годишњој Скупштини су присуствовали и представници Адвокатске коморе из Кракова, који су прихватили позив Адвокатске коморе Војводине да је посете на пролеће следеће године.

***

БЕОГРАД, 21. новембар 1994. – На седници Председништва Савеза адвокатских комора Југославије расправљано је о условима под којима ће адвокати из Савезне Републике Југославије моћи да се укључе у одбрану пред Међународним судом за ратне злочине почињене на територији бивше СФРЈ. Присутни представници Министарства правде у Влади СРЈ и ССИП-а подржали су идеју Савеза адвокатских комора Југославије да се пружи бесплатна помоћ у одбрани окривљених – држављана СР Југославије.

***

СУБОТИЦА, 25. новембар 1994. – Представници Адвокатске коморе из Сегедина учинили су узвратну посету Општинској организацији адвоката у Суботици. Га Станка Кујунџић, потпредседник Извршног већа Општине Суботица (иначе адвокат коме за време функције мирује стаж) примила је госте и домаћине и поздравила њихову сарадњу. Сусрету је присуствовао и председник Управног одбора Адвокатске коморе Војводине, г. Ђорђе Вебер.

ГРАЂАНСКО ПРАВО

(ОСНОВ УГОВОРА)

Куповина неубичајено велике количине робе (златног накита) по редовном току ствари упућује на обавезу утврђења допуштености основа тог уговора (члан 51. 300) и следом тога његове ништавости (члан 52. 300).

Из образложења:

„У конкретном случају уговорне стране су се сагласиле о предмету и цени, као битним састојцима уговора, тако да је правилно закључено да је између тужиоца и туженог закључен уговор о купопродаји. Међутим, приликом одлучивања о основности захтева за испуњење уговора, требало је у смислу члана 109. Закона о облигационим односима водити рачуна и о евентуалној ништавости закљученог уговора. Ово из разлога што се ради о куповини знатне и практично целокупне количине златног накита безготовинским плаћањем непосредно пре нивелације цена, а у условима високе инфлације. У таквој ситуацији потребно је кроз примену одредаба чл. 51, 53 и 103. Закона о облигационим односима, ценити допуштеност основа и мотиве за закључење предметног уговора о куповини златног накита. Ради правилне примене наведених прописа, треба утврдити релевантне чињенице, а посебно мотиве за куповину спорног златног накита, занимање тужиоца, стање на текућем рачуну тужиоца са уплатама и исплатама 16. фебруара 1994. године и зашто на чеку који је тужилац оверлио у банци, није означен корисник и датум издавања чека, када је била последња нивелација це-

на пре 16. фебруара 1993. године, и да ли је пословођа продавнице туженог знао или је могао основано претпоставити, да ће доћи до нивелације цена и зашто на парагон блоковима није уписан датум, а на рачунима наведен погрешан датум, и на основу чега је 16. фебруара 1993. године извршена нивелација цена златног накита и колико је она износила”.

(Врховни суд Србије, Рев. 740/94 и Гзз. 16/94. од 16. марта 1994. године)

***

РАСКИД ЗАКУПА ЗБОГ ЗАКУПНИНЕ

Ако закупнина опадне испод нивоа који обезбеђује одржавање изнајмљеног простора, сврха уговора о закупу се више не може остварити, па закуподавац може тражити раскид уговора.

Из образложења:

„Тужилац је уговором од 27. октобра 1986. године издала у закуп пословни простор на рок од 5 година. Овај рок је истекао 26. октобра 1991. године, па пошто је прећутно продужен, закупни однос је у смислу члана 596. став 1. 300 успостављен на неодређено време.

Према члану 133. став 1. 300, ако после закључења уговора наступе околности које отежавају испуњење обавезе једне стране, или ако се због њих не може остварити сврха уговора, тако да постаје очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неоправдано одржати га на снази, онај на чијој су страни ови разлози може захтевати да се уговор раскине.

Нижестепени судови су, на основу закључка Извршног одбора Скупштине општине од 24. јуна 1993. године утврдили да закупнина коју је тужени плаћао, није била примерена економској закупнини и да није задовољавала ни потребе одржавања пословног простора. Стога су правилно поступили што су оценили да постоје разлози за отказ уговора о закупу. Закупнина која не може да подмири трошкове одржавања, не обезбеђује остваривање сврхе уговора, нити очекивања закупаоца да од закљученог уговора оствари одређену економску корист. С обзиром на то, у ревизији се неосновано наводи да нису постојали разлози за раскид уговора”.

(Врховни суд Србије, Рев. 959/94 од 23. марта 1994. године)

***

ГЛАВНИЦА И КАМАТА КОД НОВЧАНОГ ДЕПОЗИТА

Депонент који није тражио повлачење новчаног износа из депозита банке којој је новац поверио на штедњу, не може остварити право на накнаду штете за изосталу камату коју би остварио код друге банке да је новац поверио њој.

Из образложења:

„Тужилац је девизни штедиша тужене банке. У овој парници тражио је накнаду штете у висини разлике између камате коју је од 9. октобра 1990. до 31. децембра 1992. године остваривао код те банке и камате коју би остваривао да је у том периоду штедео код Дафимент банке, али није тражио, нити овом тужбом тражи, подизање главнице девизног новчаног депозита, према ком се камата одређује.

Камата је акцесорно право, па се може остварити само код банке којој је депонент поверио новчана средства, што је изричито предвиђено чл. 1042 ЗОО.

У овом случају, предмет тужбеног захтева није камата, већ накнада штете за не-

остварену камату. Али, пошто се камата може остварити једино код банке којој је новчани депозит уплаћен, штета за изосталу камату не може се одредити према висини камате коју исплаћује друга банка, уколико не постоје услови за накнаду штете из чл. 262. ст. 2 ЗОО.

Према овој одредби поверилац има право да захтева накнаду штете, ако дужник не испуни своју обавезу, или задолжни са њеним извршењем. Пошто тужилац није тражио, нити у овој парници тражи, враћање девизног улога, пристао је да његов новац и даље буде на располагању туженој банци. Како његова девизна штедња није била орочена, још увек се не може узети, да је тужена банка повредила обавезу враћања депонованог новца. Стога и не постоје услови за досуђивање накнаде штете коју тужилац тражи.

Изјаве руководиоца централне банке о стању девизних резерви, нису могле осујетити тужиоца да захтевом за подизање девизног улога, тужену банку као дужника неорочене обавезе, уведе у дошњу, у смислу чл. 324 ст. 2 ЗОО. и тако створи услове за реализацију права накнаде штете по чл. 262 ст. 2 ЗОО. Пошто то није учинио, овакве изјаве нису релевантне, без обзира на њихову истинитост.

Најзад, треба рећи да су сигурност главнице и висина камате у обрнутој сразмери. Отуда и није могућно да штедиша сигурност главнице остварује у једној, а висину камате (макар и под видом накнаде штете), у другој банци.

Пристанак тужиоца да своју девизну штедњу и даље држи у депозиту тужене банке, искључује њену одговорност за штету што новац није уложио у банци која би му исплаћивала већу камату. Ово проузичило из чл. 163 у вези са чланом 269 ЗОО”.

(Врховни суд Србије, Рев. 1531/94 од 20. априла 1994. године)

Приредио
Предраг Веселиновић
адвокат у Новом Саду

Др МИЛАН ЈОВАНОВИЋ**(1920–1994)**

Др Милан Јовановић, адвокат у пензији из Новог Сада, умро је дана 30. X 1994. године. Сахрањен је на Алмашком глобљу у породичној гробници Јовановића, а од покојника се у име адвоката опрости топлим речима Ђорђе Вебер, председник Адвокатске коморе Војводине.

Милан Јовановић родио се у Новом Саду 4. марта 1920. године у угледној грађанској породици трговаца и интелектуалаца. Отац Тоша, био је прокуриста Српске трговачке банке у Новом Саду. Имао је Милан, кога су назвали „Браца“, детињство и младост грађанског окружења и усмерења детета из центра вароши. Основну школу је учио у непосредној близини родитељске куће (Николајевска школа), а гимназију преко од куће, где матурира са одликом („ослобођен матуре“) 1938. године. Кућа Јовановићевих на Златној греди, у некадашњој Ђурчијској улици (Пашићева), са очуваним зградама архитектуре друге половине XIX века и данас дочарава амбијент старог језгра Новог Сада. Унутрашњост пак, захваљујући и Брацином старању, одсликава културу становања српског грађанства до половине овог века.

Право је Милан почео да студира у Београду 1938, но услед рата студије наставља (1941) у Печују, где дипломира и стиче академски степен доктора права у мају 1944. Ступа на адвокатско-приправничку праксу код др Дани Пала, адвоката у Новом Саду, где га затиче ослобођење Новог Сада. Као правни референт у органима Града Новог Сада и Покрајине ради све до 1950, када се поново враћа у адвокатуру. Уписан је као адвокатски приправник код Григорија Савића, потом Жарка Томина, те Ненада Јовановића, а адвокатски испит полаже у Београду 10. II 1955. године.

Адвокатску канцеларију отвара у Новом Саду 14. V 1955, коју води све до пензионисања 1982. године. Бавио се грађанским и привредним правом са видним успехом. Солидне правничке спреме, широке опште културе, културног опхођења, сталожен, поштен, рационалан, обављао је своје адвокатске послове с пуним професионалним ангажовањем, на задовољство странака и уз респект противника, па и поступајућих органа. Никад није изневерио стечено поверење.

Јовановић Милан није узимао виднијег учешћа у јавном животу, сем у професионалној организацији адвоката. У више наврата био је биран у

разне organe Advokatske komore, a ponajčешће у Дисциплински суд за судију. Посветио се био породици и професији. Међутим, живо је и критички пратио друштвена и државна збивања и код нас и у свету, био одлично обавештен и оријентисан али је остао уздржан, обзиран, скептик-интелектуалац.

Милорад Ботић

СА СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

одржане 2. 12. 1994. године

1. Хрнчјар Верица, дипломирани правник, рођена 06. 07. 1955. године, уписује се 02. 12. 1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Др Ђорђа Јоановића 4.
2. Глуваков Љиљана, дипломирани правник, рођена 27. 11. 1933. године, уписује се 02. 12. 1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Вука Караџића 6.
3. Митровић Миленко, дипломирани правник, рођен 26. 07. 1956. године, уписује се 02. 12. 1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Железничка 52.
4. Сретеновић Милац, дипломирани правник, рођен 24. 06. 1936. године, уписује се 02. 12. 1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Сремској Митровици, Стари шор 133.
5. Стојановић Радојица, дипломирани правник, рођен 03. 11. 1934. године, уписује се 02. 12. 1994. године у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Огњена Прице 17.
6. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Јефтић Ђорђе, рођен 16. 07. 1967. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Прокић Веронике, адвоката у Иригу, дана 02. 12. 1994.
7. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Ивошевић Светлана, рођена 04. 09. 1962. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Радивојков Миленка, адвоката у Руми, дана 02. 12. 1994.
8. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Балтић Горан, рођен 18. 12. 1962. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Стефанов Зорана, адвоката у Панчеву, дана 02. 12. 1994.
9. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Бербаков Ружица, рођена 04. 11. 1969. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Бербаков Зорице, адвоката у Зрењанину, дана 02. 12. 1994.
10. Уписује се у Именик адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду Гарабандић Александар, рођен 02. 09. 1970. године, на адвокатско-приправничку вежбу код Гарабандић Ђорђа, адвоката у Жабљу, дана 02. 12. 1994.
11. Условно се уписује Ранчев Борис, дипломирани правник, рођен 02. 11. 1941. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Омољци, Трг ослобођења 1, са даном давања свечане изјаве.
12. Условно се уписује Латиновић Војо, дипломирани правник, рођен 27. 12. 1953. године, у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Кикинди, Албертова 58/а, са даном давања свечане изјаве.
13. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Стојановић Радојица, адвокат у Новом Саду, са даном 30. 11. 1994. године због пензионисања.
14. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Жеравица Радислав, адвокат у Зрењанину, са даном 04. 11. 1994. године. – Бербаков Зорица, адвокат у Зрењанину, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Жеравица Радислава.
15. Брише се из Именика адвоката Адвокатске коморе Војводине Кристијан Јожеф, адвокат у Новом Саду, са даном 14. 11. 1994. године. – Паић Зоран, адвокат у Темерину, именује се за преузиматеља адвокатске канцеларије Кристијан Јожефа.
16. Брише се из Именика адвокатских приправника Адвокатске коморе Војводине Лазич Јасмина, адвокатски приправник у Сремској Митровици, на адвокатско-приправ-

ничкој вежби код Бесеровац Љубице, адвоката у Сремској Митровици, са даном 31. 10. 1994.

17. Узима се на знање да је Глигор Арсић Бисерка, адвокат у Сефкерину, наставила са радом 01. 11. 1994. године. – Малешевић Миља, адвокат у Панчеву, разрешава се дужности привременог заменика.

18. Узима се на знање да је Китановић Бранислава, адвокат у Новом Саду, променила презиме у Китановић Башић.

19. Узима се на знање да је Радојчић Иван, адвокат у Србобрану, преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Фекетић, Маршала Тита 16, почев од 15. 11. 1994.

20. Узима се на знање да је Маричић Владимир, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Милетићева 51, почев од 01. 10. 1994.

21. Узима се на знање да је Бедов Предраг, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Народног фронта 30, почев од 14. 11. 1994.

22. Узима се на знање да је Бети Станко, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Земљане ћуприје 9, почев од 14. 11. 1994.

23. Узима се на знање да је Стокић Милош, адвокат у Руми, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Главна улица 139, почев од 01. 11. 1994.

24. Узима се на знање да је Габрић Јосип, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ђуре Ђаковића 11, почев од 07. 11. 1994.

25. Узима се на знање да је Виличић Душан, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ђуре Ђаковића 11, почев од 07. 11. 1994.

26. Узима се на знање да је Радомировић Еторе Зора, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Мирослава Антића 12, почев од 18. 11. 1994.

27. Узима се на знање да је Ђанић Борислав, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ђуре Ђаковића 11, почев од 07. 11. 1994.

28. Узима се на знање да је Тот Баги Арпад, адвокат у Суботици, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Ђуре Ђаковића 11, почев од 07. 11. 1994.

29. Узима се на знање да је Мијатовић Миодраг, адвокат у Новом Саду, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Фочанска 19/1, почев од 25. 10. 1994.

30. Узима се на знање да је Шемовић Есад, адвокат у Ади, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Маршала Тита 36, почев од 15. 11. 1994.

31. Узима се на знање да је Бјекић Зора, адвокат у Новом Саду, преселила своју адвокатску канцеларију на адресу Булевар Михајла Пупина 17, почев од 01. 12. 1994.

32. Узима се на знање да је Јабланов Драги, адвокат у Зрењанину, преселио своју адвокатску канцеларију на адресу Краља Александра Првог Карађорђевића 1/1-13, почев од 01. 11. 1994.

33. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 26. 10. 1994. године између Месне заједнице Мартонош из Мартоноша, и Павлов Жарка, адвоката у Хоргошу.

34. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 21. 11. 1994. године између Предузећа за производњу, трговину и увоз и извоз „Салакс“ из Старе Пазове и Павловић Радета, адвоката у Старој Пазови.

35. Евидентира се Уговор о првој измени и допуни уговора о заступању, закључен дана 30. 09. 1994. године између ПП „Акватик трејд“ из Новог Сада, и Шуковић Петра, адвоката у Новом Саду.

36. Евидентира се Уговор о заступању, закључен дана 05. 11. 1994. године између ТП „Лајф комерц“ из Кикинде, и Васиљевић Предрага, адвоката у Кикинди.

37. Евидентира се Уговор о заступању закључен дана 15. 09. 1994. године између ДД „Војводинапут Зрењанин“ из Зрењанина и Трајлов Бранка, адвоката у Зрењанину.

38. Евидентира се Уговор о заступању закључен дана 10. 10. 1994. године између Општине Кањижа из Кањиже и Орос Лајоша, адвоката у Суботици.

Управни одбор

ИСПРАВКА: У тексту др Јанка Кибинца „Имануел Кант: Метафизика морала“, објављеном у бр. 10/94 поткрале су се две грешке које битно мењају смисао текста:

– на стр. 34 у последњој реченици трећег одељка одозго, уместо израза „a priori“, треба да стоји израз „a posteriori“;

– на стр. 35 у првом одељку одозго, испред дела реченице који се налази у згради, уместо „...у првом случају је реч о дужности према себи...“, треба да стоји: „...у првом случају је реч о дужности према другом, у другом случају је реч о дужности према себи...“.

Уређивачки план за тематске бројеве „Гласника“ у 1995. години:
ПОСТКОМУНИЗАМ И УСТАВ (рок за предају радова 15. I 1995)
АДВОКАТУРА И ЕТИКА (рок за предају радова 15. II 1995)
МИТ И ПРАВО (рок за предају радова 15. III 1995)
СВОЈИНСКА ТРАНСФОРМАЦИЈА (рок за предају радова 15. V 1995)
ПРАВО И МЕТАФИЗИКА (рок за предају радова 15. VII 1995)

Уређивачки одбор „Гласника“ моли своје сараднике да текстове за објављивање опреме уважавајући следеће сугестије:

- име, презиме, звање и занимање аутора исписати у левом углу прве странице изнад наслова, у прилозима за рубрике „чланци“ и „расправе“, а за рубрику „прикази“ и остале рубрике, на крају текста;
- радове куцати на пуној хартији само са једне стране листа, са таквим проредом и рубом да на једној страници има око 28 редова са по 60 словних места у реду;
- обим радова не би требало да прелази за чланке 15 страница, за расправе 10 страница, а за приказе и остале прилоге 6 страница;
- речи које треба да буду штампане латиницом подвући црвеним, а речи које треба да буду штампане курзивом подвући црним или плавим;
- фусноте сврстати по редним бројевима на крају текста, у истом прореду као текст, уз навођење података овим редом: име или иницијал имена и презиме аутора, назив дела или часописа, број књиге или тома (ако постоје), место издавања, година издавања (за часописе број и годиште), број странице (иза скраћенице стр.); ознаку *op. cit.* користити уместо назива дела и места и године издавања када се исто дело поново цитира на прескок, а ознаку *ibid.* када се исто дело цитира узастопно;
- радове треба потписати и уз њих приложити податке о адреси, броју телефона и броју жиро рачуна аутора.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 50 н. дин., за иностранство
40 USA долара (жиро-рачун број 45700-678-2-2047
са назнаком „за Гласник“)

Овај број закључен је 02. XII 1994. године.

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8, став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Слог и штампа: ГРАФО-ОФСЕТ, Нови Сад

